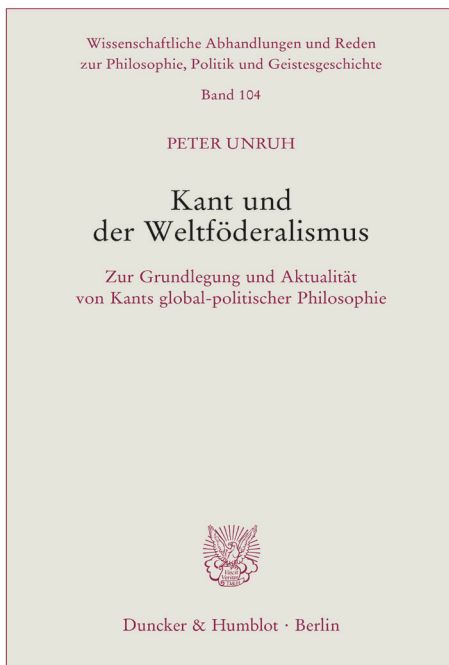

Unruh, Peter: *Kant und der Weltföderalismus. Zur Grundlegung und Aktualität von Kants global-politischer Philosophie*. Berlin: Duncker & Humblot, 2021, 125 s. ISBN 978-3-428-18368-5.

Kniha *Kant a svetový federalizmus*. O základoch a aktuálnosti Kantovej globálno-politickej filozofie z pera profesora Petra Unruha vyšla v renomovanom vydavateľstve Duncker & Humblot v Berlíne. Peter Unruh študoval právo a svoju doktorskú prácu venoval téme Kantova filozofia štátu. Publikoval viaceré knihy z oblasti práva. V roku 2016 vydal prepracované vydanie svojej knihy *Die Herrschaft der Vernunft. Zur Staatsphilosophie Immanuel Kants* (Vláda rozumu. K filozofii štátu Immanuela Kanta). V roku 2021 sa prezentuje kantovskou filozofiou v podobe uvedenej monografie. Okrem iného je prezidentom Evanjelicko-luteránskej cirkvi Severného Nemecka. Obsah knihy pôsobí tak, že autorovi ide nielen o systematické filozofické reflexie analýzy, ale aj o dejinnofilozofický

kontext. Následne problém svetového federalizmu v Kantovej filozofii prenáša Peter Unruh do súčasnosti a snaží sa ho podrobiť argumentač-nému hodnoteniu. Vo svojej publikácii sa zaoberá Kantovým príspevkom k teórii svetového federalizmu ako istému svojbytnému filozofickému konceptu. Pri zacielení na Kanta vychádza z Kantových diel *Zum ewigen Frieden* (K večnému mieru), *Rechtslehre* (Učenie o práve) a z ďalších menších politických, dejinných a etických spisov. Identifikuje, vysvetľuje a hodnotí relevantné argumenty, ktoré Kant predložil. Kniha sa zaoberá aj aktuálnosťou Kantovho konceptu svetového federalizmu v súčasnej globálnej politike a realite.

Autor si monografiu rozdelil do niekoľkých segmentov. Segment A sa venuje globalizácii a svetovému federalizmu, pojmu a dimenziám globalizácie, dôsledkom globalizácie, globálnej politickej filozofii v nadväznosti na Kanta. Segment B má názov *Predchodcovia*, v ktorom nájdeme analýzu mierového projektu Abbé de Saint-Pierra. S otáznikom si nazval autor v tomto segmente podkapitolu *Federalizmus malých republík u Rousseaua*? Obsahový segment B končí špecifikáciou globálnopolitickej filozofie Kanta. Segment C vstupuje do jadra problému a autor ho nazval *Kantova politická filozofia svetového federalizmu*. Nájdeme tam ďalšie vysvetlenie súvislostí so spisom *K večnému mieru*, za ktorým nasleduje tretia kapitola uvedeného segmentu s názvom *Spolok národov a národný štát v Mierovom spise a v Učení o práve*. Táto kapitola obsahuje ďalšie podkapitoly postavené metodologicky i obsahovo na stratégii predstavovania argumentov k zmyslu a funkčnosti pojmov ako spolok národov, univerzálny štát alebo aj status spolku národov ako negatívny náhradník.

V časti nazvanej *Argument(y) proti univerzálnemu štátu* sa dočítame: „Historická skutočnosť rozdielu medzi štátmi týkajúca sa jazykov a náboženstiev sa teleologicky zaraďuje k prirodzenému nástroju odporu voči univerzálnemu štátu. Tento rozdiel zabezpečuje zachovanie národných identít; medzištátne ženie k najživšej konkurencii a bráni tak oslabovaniu všetkých síl. Tento reťazec argumentov úzko súvisí s Kantovou tézou, že antagonizmus tak medzi ľuďmi, ako aj medzi štátmi treba vnímať ako motor kultúry a pokroku.“¹ O pár strán ďalej je zaujímavé vysvetľovanie pojmu náhrady, Unruh píše: „Pojem náhradník (orig. *Surrogat* – pozn. MS) jasne naznačuje, že podľa Kanta je spolok národov náhradou, ktorá neposkytuje práve plnú účinnosť (orig. *Leistung* – pozn. MS) so zreteľom na pôvodný problém, a síce pre konkrétne prekonanie medzištátneho prí-

¹ Unruh, P.: *Kant und der Weltföderalismus. Zur Grundlegung und Aktualität von Kants global-politischer Philosophie*. Berlin: Duncker & Humblot, 2021, s. 65.

rodného stavu, tak spolok národov predstavuje len nedostatočné riešenie. Len národný štát možno považovať za tézu, t. j. ako riešenie predstavené bez rozporov. Realizáciu tejto pozitívnej idey svetovej republiky však Kant zjavne považuje za nereálnu, keďže štáty sú podľa svojej idey medzinárodného práva, ktorá neumožňuje nevyhnutné zrieknutie sa suverenity, stojace proti sebe.²

Uvedený segment C ďalej obsahuje kapitolu, ktorá sa nazýva *Svetový federalizmus u Kanta*, v ktorej autor problematizuje kontraktualistický a teoretickoprávny rozpor problému a vyjadruje sa k validite, resp. nevalidite kantovských argumentov. Následne filozofickú analýzu uzatvára krokom, ktorý nazval *K rozhodnutiu rozporu: politická evolúcia k svetovému federalizmu*, kde dáva do kontextu otázky časovej podmienenosti kontraktualistického dualizmu, politickej evolúcie a svetového federalizmu ako takého. V *Zhrnutí* spomenutej časti autor uvádza: „Svetový federalizmus bude výsledkom politickej evolúcie, ktorá prebieha v etapách od súčasného reálno-historického východiska cez tvorbu spolku národov až po vznik federálneho svetového štátu. Presvedčenie o tejto evolučnej nádeji sa Kant snaží podporiť hlavne svojou filozofiou dejín.“³

Predposledný obsahový segment D sa na dvanástich stranách venuje aktuálnosti kantovského federalizmu v dvoch rovinách, a síce v politickej filozofii a v politickej realite. V časti *Aktuálnosť v politickej realite* sa dočítame: „Európska únia je nadnárodná únia s legislatívnymi právomocami v obmedzených tematických oblastiach, ktoré však presahujú rámec obyčajného zabezpečenia vonkajšieho mieru. Je to spoločenstvo hodnôt a ako členské štáty sa v podstate pripúšťajú len demokratické ústavné štáty alebo – v Kantovej dikcii – republiky. Napokon to zodpovedá aj kantovskej myšlienke evolučného rozvoja, keďže podľa článku 1 Zmluvy o Európskej únii sa považuje za etapu v realizácii čoraz užšieho spojenia národov Európy.“⁴

Posledná časť knihy, v obsahu označená ako E, na necelých troch stranách predstavuje tézy, pred ktorými autor uvádza, že namiesto záverečných poznámok a výhľadu predkladá osem téz (našiel som ich deväť – pozn. MS), ktoré majú podnietiť priamu diskusiu. Môžem povedať, že sú to tézy, ktoré prehovárajú k permanentným diskusiám o usporiadaní vzťahov medzi štátmi sveta. Pozrime sa na znenie druhej: „Čo sa dá naučiť s Kantom a od Kanta, je, že pre trvalo udržateľné, t. j. právne bezpečné

² Ibid., s. 71.

³ Ibid., s. 91.

⁴ Ibid., s. 100.

zvládnutie problémov, ktoré nemajú hranice, je absolútne nevyhnutná nadnárodná organizácia s globálnym nastolením a právomocou vo veci práva, to znamená svetový štát.⁵ Touto tézou Unruh čitateľom jasne naznačuje, že napriek tomu, že vo svojej práci sa veľmi často vyjadruje prostredníctvom Kanta k problematike Európskej únie, čo je oprávnené, Kanta nemožno chápať len ako filozofa kontinentálnych spolkov a medzinárodného práva či medzinárodnej spolupráce. Kant uvažuje kozmopoliticky, je planetárny filozof. Koniec koncov, Unruh to deklaruje názvom svojej knihy. Téza číslo osem hovorí toto: „Nastolenie globálneho federálneho politického systému neznamena koniec všetkých skutočných konfliktov, všetkých sporov o svetonázor a náboženstvo, o politiku a spoločenský poriadok. Svetový federalizmus neznamena mier v komplexnom zmysle, ktorý tomuto pojmu môžu dať iba náboženstvo a filozofia. Svetový federalizmus zahŕňa len podmienky možnosti prežitia ľudstva ako celku, pre globálne záväzný poriadok, ktorý udržiava spomínané spory v globálne akceptovateľnom rámci.“⁶ Z uvedenej tézy mi vyplýva, že Unruh reflektuje, čo všetko je potrebné brať do úvahy, aby sa naplnila relevancia i explanácia situácie ľudstva organizovaného vo svetovom federálnom zoskupení, a aké sú ďalšie riešenia a výzvy pre ľudstvo v takto globálne organizovanom fungovaní pre naplnenie toho, čo Kant nazýva „úplné a účelné rozvinutie ľudstva.“⁷ Tézy nie sú striktné pojmovo vyhranené kantovským slovníkom. Autor preukazuje veľmi dobrú orientáciu v sekundárnej, interpretačnej literatúre a veľmi intenzívne pracuje s prácami autorov (knihy je opatrená kontinuálne pomerne veľkým množstvom odkazov a poznámok), ktorí sa Kantom a zvlášť jeho dejinnými, politickými, sociálnymi a morálnymi úvahami zaoberajú dlhodobo a erudovane. Spomeniem z mnohých známych O. Höffeho k problematike politickej filozofie, P. Kleingeld a M. Nussbaum k problematike kozmopolitizmu, W. Kerstinga k medzinárodným vzťahom a spoločenskej zmluve, ale v práci sa odvoláva aj na mnohých ďalších autorov, ktorých publikácie vyšli dávnejšie i nedávno (veď hovoríme aj o klasikoch, akými sú J. Habermas, K. Jaspers, ale aj v Amerike pôsobiaci T. Pogge). Okrem iného oceňujem spracovanie súvislostí, ako aj prácu s textami filozofov Abbé de Saint-Pierre a J. J. Rousseau. Právnická erudícia P. Unruha je veľkou pridanou hodnotou jeho monografie, keď pracuje s pojmami a princípmi, ktoré

⁵ Ibid., s. 102.

⁶ Ibid., s. 103.

⁷ Pozri Kant, I.: *Idea ku všeobecným dejinám v svetoobčianskom zmysle*. Bratislava: Archa, 1996, s. 58.

majú význam nielen vo filozofii, ale aj v právnej vede. Nemecký akademický priestor má na takéto vedecké prístupy dobré predpoklady.

Autor vystaval vnútornú štruktúru textu, ale aj jeho vonkajší prejav ako súbor argumentov a protiargumentov a v nich predstavovanie rozporov a ich riešení z filozofického a právneho aspektu v konkrétnej logickej nadväznosti na základe kritérií filozofického a právneho významu. Text tak vyznieva ako pokus o vyčistenie predmetnej problematiky z hľadiska uvedených aspektov. Z knihy je cítiť snahu nájsť východisko, ponúkať riešenia alebo minimálne podnety na uvažovanie o riešení tak páľčivého problému ľudstva, ako je jeho kooperácia na svetovej úrovni. Do textu uvedenej knihy je votkaných veľa historických a dejinnofilozofických súvislostí, ktoré ozrejmuju okolnosti vzniku úvah nielen o svetovom federalizme. Viaceré vysvetlenia a problémy týkajúce sa združovania štátov, ako napríklad otázka konštelácie Európskej únie alebo otázka spoločného súhlasu. Sú to témy, ktoré nám pomáhajú zorientovať sa v probléme aj dnes.

Peter Unruh naznačuje súvislosti s dneškom nielen v poslednej časti svojej monografie, kde sa na to špecializuje, ale množstvo týchto podnetov a vysvetľujúcich súvislostí pre dnešok môžeme nájsť v knihe od začiatku. Monografia môže byť podnetnou nielen pre odborníkov z oblasti filozofie či politológie, ale aj z oblasti medzinárodných vzťahov a medzinárodného práva, čo iste vyplýva už zo samotnej povahy práce a odbornej profilácie autora. Ide o vážne témy posledných dekád našej doby, a to na globálnej úrovni. Dokonca môžeme povedať, že uvedené oblasti sú predmetom politických a vojenských konfliktov.

Bibliografia

- Kant, I., 1996. Idea ku všeobecným dejinám v svetoobčianskom zmysle. In *K večnému mieru*. Bratislava: Archa.
- Unruh, P., 2021. *Kant und der Weltföderalismus. Zur Grundlegung und Aktualität von Kants global-politischer Philosophie*. Berlin: Duncker & Humblot.

doc. PhDr. Marek Stachoň, PhD.

St. Elizabeth College of Health and Social Work

Bratislava, Slovakia

stachon@vssvalzbety.sk

ORCID ID: 0000-0002-4495-8902